

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Jyväskylän kaupunki toteaa, että asetusmuutos tuo esiin perustavanlaatuisen puutteen sote-siirtolaskelmissa: niitä ei laadita yhtenäisin ja kuntia tai kuntia ja hyvinvointialueita tasapuolisesti kohtelevin perustein. Kunnat ovat tehneet kirjauksensa kirjanpidollisesti oikein, mutta kirjanpito on mahdollistanut samojen asioiden kirjaamisen eri tavalla.

On tärkeää, että asetuksella mahdollistetaan tehtyjen kirjausten yhdenmukainen käsittely ja huomioon ottaminen kuntien välillä. Siirtolaskelmien tulisi asetusmuutoksen myötä kohdella kaikkia kuntia samalla tavalla ja tulisi varmistua siitä, että esimerkiksi isot myyntivoitot kohdentuvat laskelmissa kaikilla samalla tavalla huolimatta siitä, onko ne kirjanpidossa kirjattu satunnaisiin tuottoihin vai toimintatuottoihin. Jyväskylä on kirjannut sote-kiinteistöjen myyntivoitot satunnaisiin tuottoihin ja ne tulisi saada kohdistaa soten palveluluokille niin, että ne tulevat huomioon otetuksi siirtolaskelmissa nettokustannuksia alentavana eränä.

Haluamme nostaa esiin, että sote-siirtolaskelmien ei olisi alun perinkään pitänyt perustua kahden viimeisen vuoden toteutuneisiin kustannuksiin, koska se on etenkin vuoden 2022 sote-kustannusten kasvua (koko maan tasolla noin 7 %, Jyväskylä 10 %) katsoessa johtanut ennemmin sairaanhoitopiirien ja sote-kuntayhtymien kustannusten kasvattamiseen kuin niiden kasvun hillitsemiseen. Tämä kohtelee nyt kuntia kaltoin merkittävien valtionosuusleikkausten myötä. Asetusluonnos nostaa esiin muutamat merkittävät erät, jotka aiheuttavat siirtolaskelmissa mahdollisesti vinoumia, mutta ei puutu siihen tosiasiaan, että kunnat maksavat tulevaisuudessa kalliisti viimeisen kahden vuoden aikana holtittomasti kasvaneista sote-kustannuksista, joihin asetusluonnoksessa esitettyjen erien poistaminenkaan ei auta. Kaikkia kuntia tasapuolisesti kohteleva malli olisi saatavilla ainoastaan kuntien, sairaanhoitopiirien, sote-kuntayhtymien ja Pelastuslaitosten vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätösten yksityiskohtaisella läpikäynnillä.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2

momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
- 5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
- 6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Asetusluonnoksessa huomioon otettavat erät ovat oikeita, mutta asetusluonnos jättää tarkastelun ulkopuolelle vielä monia muita yksittäisiä kertaluonteisia eriä, jotka ovat kasvattaneet kuntien sote- ja pela-toiminnan nettokustannuksia joko suoraan kuntien oman toiminnan kautta tai sairaanhoitopiirin/sote-kuntayhtymien maksuosuuksien kautta. Tasapuolinen tapa taataan ainoastaan ottamalla huomioon kaikki normaalista vuosittaisesta toiminnasta ja normaalista kustannustasosta poikkeavat erät. Sairaanhoitopiirien merkittävien vuosien 2021-2022 alijäämien osalta tulisi tarkastella niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä, jotta alijäämää tehneiden sairaanhoitopiirien jäsenkunnat eivät kohtuuttomasti kärsisi alijäämien kattamisesta pysyvien valtionosuusleikkausten kautta.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Kuntien sote-menot kasvoivat koko maan tasolla 7% vuonna 2022, mikä ei ole missään tapauksessa normaali vaan poikkeuksellisen suuri sote-menojen kasvu. Kasvu ei ole aiheutunut pelkästään asetusluonnoksessa esille nostetuista eristä, etenkin kun osa kyseisistä eristä on vaikuttanut myös nettokustannuksia alentavasti. Sote-menojen kustannustason noususta päätellen herääkin kysymys, kuinka paljon esimerkiksi sairaanhoitopiirien ja sote-kuntayhtymien kustannukset pitävät sisällään kertaluonteisia eriä ja viime hetken hankintoja, jotka nostavat niin yksittäisen kunnan kuin koko maan kustannuksia.

Asetusluonnos ei ota huomioon merkittävänä yksittäisenä eränä lainkaan kuntien vuoden 2022 kuluksi kirjattua takautuvaa koronahoitajien kertakorvausta. Kyseinen korvaus ei nouse yksittäisen kunnan tasolla merkittävyuden rajan yläpuolelle, mutta koska kyseessä on kaikkia kuntia koskenut erä, mikä kasvattaa kunnilta hyvinvointialueille siirtyvää kustannusta koko maan tasolla yhteensä 34 miljoonaa euroa, tulisi se huomioida laskelmien tarkistuksessa. Vastaava euromääräinen vaikutus koko maan tasolla puolestaan tulee huomioitua, kun yksittäisen kunnan 34 miljoonan euron sote-kiinteistöjen myyntivoitto jätetään huomioimatta sote-nettokustannuksia vähentävänä eränä. Asetusluonnoksessa onkin se virheellinen perusajatus, että ainoastaan jokin yksittäisen kunnan yksittäinen erä olisi merkittävästi laskelmia vääristävä. Saman yksittäisen erän toistuessa usealla

kunnalla se muodostaakin yhteenlaskettuna koko maan tasolla jo merkittävän sote-nettokustannuksiin vaikuttavan erän.

Takautuvat palkkaharmonisoinnin kustannukset mm. Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Karjalassa nostavat valtakunnallisesti siirtolaskelmien kautta kaikkien kuntien siirtyviä valtionosuuksia. Takautuvista palkkaharmonisoinneista tullaan ottamaan siirtolaskelmissa huomioon yhden vuoden palkkakustannusta vastaava määrä ja tällä on virheellisesti kaikkien kuntien valtionosuuksia pysyvästi vähentävä vaikutus. Kohtelu kuntien ja eri hyvinvointialueiden välillä ei ole tasapuolista, koska osalla alueista nämä kustannukset ovat jo nyt siirtyvien kustannusten pohjissa ja osalla alueista vastaavat kustannukset toteutuvat vasta hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa.

Esimerkiksi Keski-Suomen kuntia ajatellen ei ole kuntien tasapuolista kohtelua, että nämä kustannukset luetaan mukaan siirtyviin kustannuksiin. Osalla alueista jo toteutetuilla palkkaharmonisoinneilla ei ole käytännössä mitään tekemistä Keski-Suomen sote-palvelujen eikä sote-kustannusten kanssa – emme koe näiden kustannusten mukanaoloa siirtolaskelmissa kuntien tasapuolisena kohteluna.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Viitaten edellisen kohdan vastaukseen siitä, että sote-kustannusten poikkeuksellinen nousu on kokonaisuutena merkittävä, eivät pelkästään sen yksittäiset erät, esitämme, että tarkasteluun tulisi ottaa kaikki kertaluonteiset erät ilman merkittävyyden euromääräistä rajaa, jotta asetus kohtelisi kuntia yhdenvertaisesti niin kuntakohtaisen muutosrajoittimen kuin koko maan tasolla tehtävän kaikilta kunnilta tasasuuruisesti leikattavan valtionosuuden osalta.

Esimerkiksi Jyväskylän kaupungilla on sote-kiinteistöjen myyntivoiton lisäksi asetuksessa mainituista eristä pelastustoimen varallaolokorvauksia, mutta ne jäävät alle merkittävyyden rajan, koska raja on asetettu asetusluonnoksessa niin korkeaksi.

Monet kustannuksiin vaikuttavat erät eivät yksittäisinä erinä riitä kuntakohtaisen nyt asetuksessa esitetyn noin 100 euroa per asukas -rajan ylittämiseen, mutta yhteenlaskettuna koko maan tasolla muodostavat merkittävän sote-nettokustannuksia kasvattavan erän.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Jos asetusluonnoksen mukainen tarkastelu tullaan tekemään, se ei saa vaarantaa siirtolaskelmien ajoissa valmistumista. Tasapuolisuuden toteutumiseksi tulee myös varmistua siitä, että kaikki kyselyyn vastaavat organisaatiot ilmoittavat asetuksessa esille nostetut erät. Myös sairaanhoitopiireiltä ja sote-kuntayhtymiltä tulee saada tiedot kertaluonteisista eristä, joita on

kirjattu niiden tilinpäätöksiin 2021 ja 2022 ja ne ovat sitä kautta olleet kasvattamassa kuntien maksuosuuksia kyseisinä vuosina.

Kunnat tarvitsevat talousarviovalmistelun toteutumiseksi tiedot hyvissä ajoin syyskuun 2023 alussa. Talousarvion valmistelu on käynnistetty erittäin epävarmojen tietojen varassa samaan aikaan, kun kuntien sopeutuspaineeet ovat merkittävät tuleville taloussuunnitelmavuosille 2024-2026.

6. Muita huomioita.

Sote-siirtolaskelmien sitominen kuntien ja kuntayhtymien omiin toimiin ja siirtymää edeltävien vuosien sote-kustannuksiin johti siihen, että kuntien ja hyvinvointialueiden edut ovat olleet vastakkaiset. Keski-Suomessa uuden Sairaala Novan valmistuminen ja sen käynnistymiskustannusten osuminen pahimmillaan juuri sote-siirtolaskelmien vertailuvuosille 2021-2022 on asettanut Keski-Suomen valtakunnallisessa vertailussa merkittävän huonoon asemaan. Tämä toimintojen kehittäminen johtaakin nyt siihen, että siitä rankaistaan kohtuuttoman paljon Keski-Suomen kuntia pysyvillä valtionosuusmenetyksillä ja ne jäävät vähentämään pysyvästi uuden kunnan tulorakennetta, jonka palvelutehtävät keskittyvät sivistystoimen, elinvoiman ja kaupunkirakenteen tehtäviin. Tällaiset kertaluonteiset toimintojen kehittämiseen liittyvät muutokustannukset tulisi huomioida myös poikkeavana eränä siirtyviä kustannuksia määriteltäessä.

Kuntien rahoitusjärjestelmä tarvitsee hyvinvointialueuudistuksen myötä täydellistä uudistusta ja se tulee toteuttaa mahdollisimman pian vastaamaan uuden kunnan tehtäviä.

Korhonen Mirva
Jyväskylän kaupunki - Heli Leinonkoski, kansliapäällikkö